

Ha megdobnak kővel...

Napjainkban sajnálatosan elmérgesedett az önállósodó Szlovákia és Magyarország viszonya. Nem érdektelen talán a történelem segítségével áttekinteni, milyen kérdések terhelik ezt a kapcsolatot.

Problémát okoz mindenekelőtt az a tény, hogy Szlovákia Európa új állama, az eddig megkötött szerződések tehát nem érvényesek rá. Vonatkozik ez Trianonra éppúgy, mint akár Párizsra vagy Helsinkire. A fiatal országnak minél hamarabb rendeznie kell helyét Európában. Ebben, úgy tűnik, a magyar külpolitika partner is, hiszen hivatalosan senki nem emlegeti az előbb elmondottakat, sőt, többször hangoztatjuk az egyezmények tiszteletben tartását.

A történelmet ismerőknek feltűnhet, nem szóltam az eddigi egyetlen Szlovákiáról, Tiso fasiszta államáról. Nos, bár ez az ország létezett a II. világháborúban, a nemzetközi diplomácia sohasem ismerte el. Az elismerést a csehszlovák emigráns kormány kapta meg, s ezzel biztosította az I. világháború után alakított Csehszlovákia (*Szlovákia) jogfolytonosságát. Ettől kezdve Tiso államát és embereinek tevékenységét egyszerűen terrorizmusnak minősítették.

Ez a jogi felállás, bár nyilván nem volt a szlovák fasiszták ínyére, egyedülálló lehetőséget nyújtott az emigráns csehszlovák kormánynak arra, hogy törvényesítse vágyát: a nemzetállam megteremtését, azaz a német és magyar ajkú népesség eltüntetését.

A lehetőség a következő volt: mivel

Csehszlovákia a győztes nagyhatalmakhoz tartozó állam, más pozícióból tárgyalhat – egyáltalán beszélhet – a háború alatt is nemzetiségeiről, mint belső gondról. A Nyugaton elfogadott Watson-féle szlávbarát történetírással alapozva elhitették a győztesek közvéleményével: a háborút a nemzeti kisebbségek okozták.

Eduard Benes, a londoni csehszlovák kormány feje a háború végére már elfogadtatta Sztálinnal, Roosevelttel, hogy a német kisebbséget egyszerűen telepítsék ki. Mivel mindezt nem sikerült a magyar nemzetiséggel szemben maradéktalanul elérnie (a potsdami konferencia konkrétan nem engedélyezte) 1945-48 között „saját hatáskörében próbálta rendezni az ügyet”, amit egyébként személyes kérdésnek is tartott.

Janics Kálmán ezt a három évet tárgyaló könyvének „A hontalanság évei” címet adta. A teljes jogfosztottság alatt a szlovákiai magyarsággal felsorolásszerűen a következők történtek:

– A kassai kormányprogram kollektív háborús bűnösöknek bélyegezte őket. Jogilag megfosztották a magyarokat minden egzisztenciájuktól. (Gyakorlatilag kis számban került erre sor.)

– Katonasággal körülvett falvaiban rettegésben tartották a lakosságot. 1946 őszétől aztán beindult a gépezet: a magyarság egy részét Csehországba deportálták, ahol egy-egy gazdánál kellett dolgozniuk – akárcsak egy előző századbeli amerikai ültetvényen. A családok egy része végleg Csehországban maradt. Számukat még ma sem ismerjük.

Míg a falvak és családok részei cseléd-sorukat élték, létrejött a lakosságcsere-egyezmény, amelynek alapján ahány ma-

gyarországi szlovák el kívánta hagyni Magyarországot, annyi szlovákiai magyart a csehszlovák kormánynak jogában állott kitelepíteni.

A lakosságcsere, bár nyilvánvalóan ilyen formában és méretekben a népirtás, a genocídium egy formájának tekinthető, viszonylag még a „leghumánusabb” módszer volt. Abban, hogy a háború utáni helyzetben legalább ennyit sikerült elérni Benesék más terveivel szemben, nagy szerepet játszott a magyar sajtó, amely egységesen tárta Európa elé az akkori sérelmeket. Hangsúlyoznám, a sérelmeket, s nem a magyar kisebbséget, mint problémát! Az utóbbi ugyanis TÉNY és nem probléma! Ezt a csúsztatást fogadtatta el a háború alatt az emigráns csehszlovák sajtó.

A lakosságcsere, ami a szlovákiai magyarság emlékeiben kitelepítésként maradt meg, mindkét népnek rengeteg fájdalmat okozott, gyógyíthatatlanul.

Történelmi tény tehát, hogy a magyar kisebbséget Csehszlovákiában a II. világháború után fel akarták számolni. Jogaitól megfosztották, egzisztenciájában megsértették. Ezekért a bűnökért senki idáig bocsánatot nem kért, kárpótlást nem nyújtott. A kassai kormányprogramot, amely ezekhez az intézkedésekhez alapot adott, a mai napig nem nyilvánították törvénytelennek.

A szlovákiai magyarság nemzetiségi jogait természetesen a testvéri negyven év alatt sem gyakorolhatta. 1968 valóban sötét emléke sem vetett jó fényt a magyarul szólókra. (Ezt elismerve kért bocsánatot a magyar kormány.)

Mint látható volt talán, Bős-Nagymaros problémája egy, már a történelemben felgyűlt megoldatlan kérdéssorra rakódott rá. Az új szlovák kormány úgy tűnik, nem kívánja még tárgyalni sem ezeket az

ügyeket, szükségtelenül ellentéteket gerjesztve saját országában is. Azonban a nagyszámú kisebbség ellen fordulni rendkívül veszélyes dolog.

Elsősorban azért, mert a meglévő gazdasági gondokat nem szünteti meg. Másrészt a mai Európa remélhetőleg egyetlen pillanatig sem fogja eltérni az egy népcsoport kollektív bűnbakká tételére irányuló kísérleteket. A harmadik fontos szempont pedig az ország geopolitikai helyzete, hiszen Magyarország természetes partnerül kínálkozik.

Bízunk abban, az új szlovák kormány lesz olyan bölcs és felülemelkedik a populizmus napi sikerein. Óriási most felelősségünk, hogy segítsük ezt a váltást, s indulatainkat fékezve kenyeret dobjunk vissza, hiszen a következő kövek már a szlovákiai magyarokra szállhatnak.

Oláh Kálmán

KOVÁCS JÓZSEF

Bratislava nyara '92

(Már csak lelkeimmel jártam Pozsonyban)

Kapualjból

kilépve

– megtépvé –

omladozó cementernyő, talán túl régi,

lehetett?

s az Építő

méla arccal forgatná fejében MÁS nevét;

– MONDJÁK: Petőfi nem tudott magyarul,

nevét az idő foga apjára rágta,

anyja s az Alföld elfelejtetett –

Furcsa fordított emésztés

nem jussot épít a történelem,

mert CSAK salakot nyújt a semmire épült

rablóvárnak.